Szpigiel Jeszajahu (Szaja)

Kategorie: Biografie

Prozaik, poeta; urodził się w 1906 r. w Łodzi, najstarszy z ośmiorga dzieci Mojżesza i Sary z d. Braun. Od 1919 r. uczęszczał do szkoły podstawowej z niemieckim językiem wykładowym. Dzięki wsparciu finansowemu nauczyciela matematyki mógł kontynuować naukę w gimnazjum. Równocześnie pobierał naukę w szkole żydowskiej, gdzie zapoznał się z literaturą jidysz. W młodości wykonywał różne prace zarobkowe, aby wspomóc rodzinę; w latach 20. pracował m.in. jako nauczyciel i pomocnik księgowego. W 1939 r. ożenił się z Rebeką Kantor, z którą miał córkę Ewę.

W czasie II wojny światowej, w 1940 r., razem z rodziną został zamknięty w getcie łódzkim. Zameldowany przy ul. Zgierskiej 39/5, następnie przy ul. Piwnej 53/30. Zatrudniony Wydziale Zasiłków i Wydziałach Ewidencji. Aktywnie uczestniczył w spotkaniach literackich organizowanych przez Miriam Ulinower. Po śmierci córki napisał przejmujące opowiadanie Majn techterl (Moja córeczka) oraz kołysankę Mach cu di ejgelech(Zamknij oczka), do której muzykę skomponował Dawid Bajgelman. W sierpniu 1942 r. (vide Szpera) deportowany do Auschwitz, a następnie do obozu w Lubenz (czes. Lubenec).

Po wojnie powrócił do Łodzi, gdzie odnalazł część ukrytych rękopisów. Pracował jako nauczyciel, a w latach 1948–1950 mieszkał w Warszawie, pełniąc funkcję sekretarza Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich. Był także autorem podręcznika do nauki dla IV klasy szkół żydowskich (1948). W 1951 r. wyemigrował do Izraela i osiedlił się w Tel Awiwie. Debiutował w 1922 r. wierszem Mosze na łamach „Lodzer Folksblat”. Publikował w czasopismach takich jak „S’feld”, „Szweln”. Jego pierwszy tom poetycki Mitn ponim cu der zun. Lider (Twarzą ku słońcu. Wiersze) ukazał się w 1930 r. W czasie pobytu w getcie napisał kilkanaście opowiadań, które opublikowano w 1947 r. w Łodzi pod tytułem Malches getto (Królestwo getta). Kolejny tom, Un geworn iz licht (I stało się światło), ukazał się w 1949 r. W latach 1948–1949 pisał testy m.in. dla biuletynu Haszomir Hacair „Mosty”. Po wyjeździe do

Izraela kontynuował działalność literacką, współpracując z czasopismem „Di Goldene Kejt”, publikując opowiadania, eseje i recenzje. W 1963 r. wydał zbiór opowiadań Di brik (Most), a w 1966 r. dwie powieści: Flamen fun der erd (Płomienie z ziemi), poświęconą tematyce Zagłady, oraz Sztign cum himl (Schody do nieba), będącą autobiograficzną opowieścią o dzieciństwie na łódzkich Bałutach. Ta ostatnia została przetłumaczona na język polski i wydana w 1990 r. pt. Drabina do nieba. Autor zadedykował ją zmarłej w getcie córce.

Krystyna Radziszewska

Źródła

K. Radziszewska, Jeszajahu Szpigel. Nota biograficzna [w:] [J. Szpigel], Proza Jeszajahu Szpigla z getta łódzkiego, red. K. Radziszewska, M. Zaremba, Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2011.

Tagi

dzieci literatura getta życie codzienne

Data aktualizacji: 07-11-2026

Data dodania: 21-08-2025